

Нова амбасадорка САД у БиХ Морин Кормак није стигла ни да се распакује, а већ је на половини територије земље домаћина изазвала негодовање. На свом блогу безазлено је најавила да ће се "залагати да деца у РС и ФБиХ уче по јединственом плану и програму".

Очито да је била шокирана информацијом да већ основци, нпр. у Федерацији, седе у одвојеним бошњачким и хрватским разредима, да их подучавају наставници одговарајуће национално-верске припадности и да уче по различитим наставним плановима и програмима. Неприродно је то и домаћим старијим генерацијама које су школоване у комунистичкој БиХ, а поготово особи из земље у којој у државним школама у истој клупи седе бела, црна, црвена и жута деца, различитих вера и нација.

Кормакова је, међутим, требало да зна да је образовање према Дејтонском споразуму у искључивој надлежности ентитета, те да не подлежу унификацији на нивоу БиХ. Али и то да су грађани РС, након одузимања више десетина међународно признатих права од ОХР-а, и уз благослов САД, изузетно осетљиви на дирање у надлежности. Истина, Кормакова се изјаснила само незванично на блогу, али "кога су змије уједале...", а ту су, контра Дејтону, и даље ОХР и бонска овлашћења.

Истовремено, Кормакова вероватно не зна да су сличне идеје о јединственим наднационалним босанскохерцеговачким школским плановима и програмима имале и комунистичке вође у Сарајеву током 70-их. Проблем, наравно, није био са природним наукама, али је са националним дисциплинама био нерешив.

Рецимо, за српску књижевност незаобилазни Његош писао је о "истрази потурица" јер је "потурица гори од Турчина", али то је, наравно, провоцирало тихо негодовање код ученика муслиманске националности, а код наставника, зависно од националности, nelaгоду или потајни револт. Матерњи језик се најпре звао српски, па онда српско-хрватски и на крају незграпно дуго "српско-хрватски, односно хрватско-српски", али трећа нација је била фрустрирана што се не помиње и њен тада непостојећи језик. Ни водећи историчари у АНУБиХ нису могли да се сложе је ли османски период био "окупација" или "управа". Национална историја, матерњи језик, национална књижевност, па и одговарајући школски планови и програми мале Босанце и Херцеговце спајају с истоименим народима у Србији и Хрватској, али и раздвајају у БиХ.

Међутим, то је ствар културног идентитета и не може да се измени политичком вољом амбасадорке суперсиле. Комунистички функционери, који су били моћнији од ње, својевремено су потрошили велику енергије и ограничену стручност на јаловом пројекту да се културни идентитети укалупе у републичке границе и пресеку везе са матицама. А епилог је био национално-верски рат 1992-95. Демократијом ослобођени идентитети могли су да се смире једино трагично пропуштеним Лисабонским или, закашњело спасоносним, Дејтонским споразумом, и зато у њега не треба дирати. Поготово не тако што ће се "Горски вијенац" цензурисати, увести хашки бхс. као заједнички језик, османска окупација прогласити "успешном причом", те наметнути јединствен наставни програм.

Надајмо се да је проблем био само у томе што Кормакова још није довољно упознала сложени босански контекст.

(Прес РС)